

ОГЛЯД ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ГРОМАДСЬКУ УЧАСТЬ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ В УКРАЇНІ

З метою чіткого розуміння громадськості про доступні їх функції у місцевому самоврядуванні, усі форми громадської участі мають бути чітко регламентовані. Участь громадськості в місцевому самоврядуванні в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів. Це законодавчі та підзаконні постанови, накази, а також ті нормативно-правові акти, які приймаються на місцевому рівні (Статути громад та Положення про громадську участь).

Участь громадськості в управлінні місцевого рівня являється важливим, проте не єдиним конституційним правом громадян, який визначає Конституція України [3, ст. 38]. Основний Закон встановлює й низку інших, прав громадян, похідних від права на управління державними справами: участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обиратися та бути обраним до органів місцевого самоврядування, свобода об'єднання у політичні, громадські організації, а також на індивідуальні та колективні звернення тощо [1, ст. 188].

Ступінь нормативно-правового врегулювання зазначених форм громадської участі розглянемо в табл. 1.

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання основних форм громадської участі

Форма громадської участі	Нормативно-правове врегулювання
Місцеві вибори, референдуми	Окремі закони України, Конституція України
Звернення громадян	Закон України «Про звернення громадян»
Інформування громадян	Закон України «Про інформацію»
Громадські слухання	Статут територіальної громади
Загальні збори	Законодавство України, статут
Місцеві ініціативи	Представницький орган (положення), Статут територіальної громади, Положення про громадську участь, Закон України «Про місцеве самоврядування»

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 4; 5; 6]

Конституція України закріплює право на участь громадськості у місцевому самоврядуванні [3]. Всі інші нормативно-правові документи спираються саме на неї. Територіальна громада має право на здійснення самоврядування як опосередковано (через місцеві ради чи делеговані їм повноваження від громади) так і безпосередньо [3, ст. 140]. Це означає, що мешканці громади мають право брати самостійну участь у місцевому

самоврядуванні, без посередництва депутатів. Цією ж статтею громадянам надається право на утворення органів самоорганізації населення (будинкових, вуличних, квартальних та інших) [2].

Основний Закон закріплює право мешканців територіальних громад управляти розвитком громад, шляхом їх участі в розподілі коштів місцевого бюджету на реалізацію цільових програм, залученню до розробки таких програм, стратегій розвитку громади тощо [1, ст. 143] (табл. 2).

Таблиця 2

Основні права громадськості, згідно Конституції України

№ п/п	Нормативно-правове врегулювання
1.	Можливість приймати участь в управлінні місцевим бюджетом та контролювати його виконання,
2.	Управляти майном територіальної громади.
3.	Долучатися до розробки програм розподілу коштів місцевого бюджету на реалізацію цільових програм.
4.	Залучатися до розробки стратегії розвитку громади.
5.	Проводити місцевий референдум.
6.	Вирішувати актуальні місцеві проблеми.

Джерело: [3]

Отже, Конституція України чітко фіксує право громадян впливати на місцеву владу безпосередньо або через органи місцевого самоврядування.

В чинному Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» вказані шість форм участі громадськості: місцевий референдум [5, ст. 7], загальні збори громадян [5, ст. 8] та органів самоорганізації населення [5, ст. 14], місцеві ініціативи [3, ст. 9], громадські слухання [5, ст. 13] та дострокове припинення повноважень голови громади за народною ініціативою [5, ст. 79]. Закон не містить регламентації усіх основних форм участі громадськості у місцевому самоврядуванні. Зокрема, відсутні такі форми громадської участі як: громадська експертиза, доручення депутату, відкликання депутата, участі громадян в управлінні місцевим бюджетом та інші [6, ст. 188].

Право громадян на звернення регламентується Законом України «Про звернення громадян» [4]. Цей закон визначає існуючі форми звернень громадян, основні складові вимоги до них та безпосередньо саму процедуру реагування органів державної влади на них.

Що стосується органів самоорганізації населення, то існує окремий Закон України «Про органи самоорганізації населення» [6, ст. 188]. В Законі докладно роз'яснюється порядок створення таких органів, їх основні повноваження та забезпечення умов їх реалізації, правила фінансування, організація діяльності, визначаються гарантії їх діяльності та основні види відповідальності за порушення їх основних норм.

Спеціальний нормативно-правовий акт, що регулював би таку форму громадської участі як місцевий референдум – відсутній. До 2012-го року діяв Закон «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», але він втратив свою чинність. У зв'язку з цим розроблено законопроект «Про місцевий

референдум» (№5512), який пройшов необхідний етап його прийняття – громадські обговорення. У разі його прийняття, громадяни, нарешті, зможуть реалізувати своє конституційне право на місцевий референдум, якого багато років були позбавлені [2].

Варто зазначити відсутність правового регулювання для форми громадської участі – громадських обговорень. Проте, ця форма участі певною мірою перетинаються з такими іншими формами, для яких затверджені нормативно-правові норми (консультації з громадськістю, громадські слухання).

Проведене дослідження показало, що більшість форм громадської участі (місцевий референдум, загальні збори громадян та органів самоорганізації населення, місцеві ініціативи, громадські слухання та дострокове припинення повноважень голови громади за народною ініціативою) закріплені в спеціальних законах, постановах, Статутах територіальних громад та інших нормативно-правових актах. Неврегульованим повністю залишається питання місцевого референдуму та потребує прийняття відповідного закону.

Список використаних джерел:

1. Гирик М. Участь громадян і громадськості в державному управлінні: правовий вимір. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*, 2011. Вип. 1. С. 188-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_1_21 (дата звернення: 02.12.2022).

2. Громадська участь у місцевій політиці: проблеми нормативно-правового забезпечення. URL: <https://www.prostir.ua/?news=hromadska-uchast-u-mistsevij-politytsi-problemy-normatyvno-pravovoho-zabezpechennya> (дата звернення: 05.12.2022).

3. Конституція України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2022).

4. Про звернення громадян. *Закон України від 02.10.1996 р. №393/96-ВР*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 16.09.2022).

5. Про місцеве самоврядування в Україні: *Закон України від 21.05.1997 р. № 280/-97 ВР*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

6. Про органи самоорганізації населення. *Закон України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 12.09.2022).